סתם אדר שני תניין: [א]מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים: אלו (א) [א]הן צרכי הרבים דנין דיני ממונות ודיני נפשות דיני מכות [ב]ופודין ערכין וחרמים והקדישות ומשקין את הסוטה (א)ושורפין את הפרה ועורפין עגלה ערופה ורוצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע ומפרקין את המנעל מעל גבי המים[ג] ואין מחוירים [ג]אותן תמן [ד] תנינן משקין בית השלחין [ד]ומציינין על הקברות (ב)לא כבר ציינו מאדר ותיפתר שירד שטף של [ה] גשמים ושטפו: ויוצאין אף על הכלאים לא [ו] כבר יצאו מאדר תיפתר [ז]שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין נכרים מניין[ז] לציון (ג)ר' ברכיה ר' יעקב בר בת יעקב בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' יוסה אמרי לה ר' יעקב בר אחא בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' חזקי' ר' עוזיאל בריה דרב חונייא דבית חוורן בשם ר' חונייא דבית חוורן [1]וטמא טמא יקרא כרי[ח] שתהא הטומאה קוראה לך בפיה ואומרת לך פרוש ר' אילא בשם ר' שמואל בר נחמן [2]ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עצם מיכן [ח]שמציינין על העצמות אדם מיכן שמציינין על השדרה והגלגולת ובנה מיכן שמציינין[ט] על גבי אבן קבועה אם אומר את ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת ומטמא במקום אחר אצלו (ד)למקום טהרה ציון מיכן לציון ומצא[י] [ט]אבן אחת מצויינת אע"פ שאין מקיימין כן המאהיל עליה טמא אני אומר מת [ב]מצויין והיה נתון תחתיה היו שתים המאהיל עליהן טהור וביניהן טמא אם היה חורש בינתיים הרי הן כיחידות ביניהן טהור וסביבותיהן (טהור) טמא תני[כ] אין מציינין על הבשר שמא נתעכל הבשר (ה)ר' יוסטא בר שונם בעא קומי ר' מנא ולא נמצא מטמא טהרות למפרע א"ל מוטב[ל] שיתקלקלו בו לשעה ואל יתקלקלו בו לעולם:

הלכה ב מתני' א"ר יהודה[מ] [י]בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן משרבו עוברי עבירה (ו)היו משליכין לדרכים התקינו שיהו מפקירין (ז)את כל השדה: גמ' אמר רבי יהודה כו': תני אמר ר' יהודה [נ]בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן והיו שמחים שתי שמחות אחת שהיו מנכשין שדותיהן וא' שהיו נהנין מן (ח)הכלאים משרבו עוברי עבירה היו משליכין על הדרכים אע"פ כן היו שמחים שהיו מנכשין שדותיהן התקינו שיהו מפקירין [ס]כל השדה כולה. מניין[ע] [כ]שהפקר בית דין הפקר דכתיב [3]וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה מניין שהיא פטורה מן המעשרות (ט)רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא [ל]אין[פ] מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית ואם עיברוה הרי זו מעוברת וחודש א' שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות (י)הוא עד כדון שביעית מוצאי שביעית מאי א"ר [צ](אבהו) ר' בון שלא לרבות באיסור חדש ר' זעירא בשם ר' אלעזר (ר' אבהו) הדא[ק] דאת אמר עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ היא שביעית היא של שאר שני שבוע: [ג]תני אין מעברין וכו': א"ר מנא הדא דאת אמר בראשונה שהיו השנים כתקנן אבל עכשיו שאין השנים כתקנן היא [ד]שביעית היא שאר שני שבוע תני[ר] של בית רבן גמליאל עיברוה במוצאי שביעית מיד א"ר אבון אין מן הדא לית את ש"מ כלום [4]שמור את חדש האביב שומריהו [ש] [מ]שיביאו בחידושו והיידא[ת] אמר' דא [נ]גדיש[א] שלא לוקט תחתיו כל הנוגעות בארץ הרי הן (זה) של עניים וא"ר אמי בשם

קרבן העדה

שהיא דאפי תיבות תניין ושני כוה: ומשקין את הסוטה. בודקין אם ראוי לשתות: ומפרקין את המנעל מע"ג אימוס כו'. לאו צרכי רבים הוא אלא סיומא דתוספתא הוא ובחול המועד איירי דמותר לפרק המנעל מע"ג הדפוס שאין זה מעשה אומן אבל אסור להחזירו שצריך אומן ואסור במועד: תמן תנינן. פ"ק דמו"ק: משקין בית השלחין ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הכלאים במועד: ופריך לא כבר ציינו באדר. כדתנן במתני' ולמה צריך תו לציין במועד: ושטפו. לציון הראשון וצריך ציון אחר: לא כבר יצאו באדר. ולמה להו לצאת שנית במועד: ואין הצמחין. של הכלאים היו ניכרין כולן בט"ו באדר: מניין. רמז לציון הקברות מקרא: טומאה קוראה וכו'. כלומר עושים סימנים על הטומאה כדי שיהיה מרגיש ופורש:

ועברו העוברים וגו'. בנבואת יחזקאל כתיב שלעתיד יעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכין ובפשטיה דקרא הציון הוא שיטלו אותו משם ויקברו בגיא המון גוג מ"מ רמז הוא שבא הכתוב להזהיר וללמד שיהא אדם עושה ציון שיפרשו מפני הטומאה: עצם. קדריש מלא קרא: על העצמות. אע"פ שנתעכל הבשר דאכתי מטמא באהל ואיירי בשיש בהן רובע הקב אע"פ שאינן לא רוב בנין ולא רוב מנין: על השדרה ועל הגלגולת. אע"פ שאינן אלא עצם אחד: ע"ג אבן קבועה. על הקבר לאפוקי אבן המתגלגל דהכי משמע לישנא דקרא ובנה שהוא מחובר כבנין: אף היא הולכת. ומתגלגלת למקום אחר ויאמרו שהטומאה היא שם ומטהרים טמאות ומטמאין טהרות שלא כדין: למקום טהרה. מדלא כתיב ובנה עליו ציון משמע שאפילו על מקום טהרה שאצלו מציינין דאל"כ אינו מרגיש עד שיבוא על הציון וכבר נטמאו הטהרות לכך מרחיקין מקצת כשיבוא על הציון מרגיש בטומאה שלפניו ואינו הולך לשם: מכאן לציון. שעושין סימן: ה"ג מצא אבן וכו' אע"פ שאינו רשאי. שהרי צריך להרחיק הציון מן הטומאה כל שהוא כדפרישית בסמוך וכשהטומאה תחת האבן הרי כל האבן מטמא באהל: ה"ג אני אומר מת קמטון והיה נתון תחתיה וכ"ה בתו"ק. וה"פ מת שמרגלותיו מונחים אצל ראשו וקבר שלא כדרכו ולא היה מחזיק מקומו יותר מן האבן הלזה ואפילו האבן קטן: קמטון. פי' שנקמטן ואינו מחזיק הרבה ותבירו בפסחים פ' כילד צולין דף פ"ו: היו שתים. אבנים מצויינות וריוח ביניהן: עליהן טהור. שאני אומר מפני הטומאה שביניהן ציינו עליהן: אם היה חורש בינתיים. המקום שבין שני האבנים היה חרוש: הרי הן כיחידות וביניהן טהור. דמסתמא לא היה שם טומאה שאין חורשין מקום הטומאה: וה"ג ותחתיהן טמא: שמא נתעכל הבשר. נמצא מטמא טהרות שלא כדין: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע. כל זמן שלא נתעכל והוא לא ידע ויעבור עליו ומפסיד טהרותיו: מוטב שיתקלקלו בו לשעה. עד שיתעכל: ואל יתקלקלו בו לעולם. דכשיעשו ציון יסברו לעולם שעדיין הטומאה שם וישרפו עליו קדשים שיעברו עליו בשוגג או בלילה:

הלכה ב מתני' משרבו עוברי עבירה. מפרש בגמרא: גמ' שהיו מנכשין שדותיהן. דכשנוטלין הכלאים מאליו היה מתנכש: שהיו נהנין מן הכלאים. שמשליכין לפני בהמתן: וכל אשר לא יבא. בעזרא כתיב: מנין שהיא פטורה מן המעשרות. שהיה ב"ד להפקיר שדה שתהא פטורה מן המעשרות: לא בשביעית. לפי שמאריכין עליהן איסור עבודת קרקע ויד הכל שולטת על הספיחין ולא ימצאו לקרב העומר ושתי הלחם: ולא במוצאי שביעית. בשמינית לפי שכלה הישן ומאריכין עליהן איסור חדש וכדמפרש בסמוך: וחדש אחד. שחכמים מוסיפין בעיבורם בשביעית וכי אינו פוטרים הפירות ממעשרות ואם"ד הפקר ב"ד אינו פוטר ממעשרות למה יהא מעוכב אם עיברוהו בשביעית: עד כדון שביעית. הניחא שביעית שאין מעברין משום שתי הלחם והעומר וכדפרישית: מוצאי שביעית. מאי טעמא אין מעברין ואיידי דאייתי להך ברייתא פירשה ולקמן מפיק פירכא גרמיה זו דמייתי מינה דב"ד מפקירין: עד שלא התיר ר' להביא ירק מחו"ל לארץ. שחששו שמא יביא עמהן גוש מארץ העמים שמטמא במגע ובמשא ויטמא טהרות של א"י: אבל משהתיר ר' להביא ירק. וה"ה תבואה: היא שביעית היא של שאר שני שבוע. דלעולם מותר לעבר שהרי לא יאכלו הספיחין שיוכלו להביא תבואה מחו"ל: שהיו השנים כתיקנן. וישראל שרוין על אדמתן והמ"ק קיים אבל בזמן הזה שאין בהמ"ק קיים והארץ ביד נכרים אין חילוק בין שביעית לשאר שני שבוע דלעולם מעברין אפילו בשביעית: אין מן הדא וכו'. אדלעיל קאי דר' יונתן דייק דהפקר ב"ד פוטר מן המעשר וקאמר ר' אבון דמהא ליכא למשמע דמדאורייתא מוסיפין חדש העיבור אלא דבשביעי' מדחין אותו ואם עיברוהו בשו כדינא דאורייתא ועברו אתקנת חכמים: שמרהו. שיהא החדש הזה בחידושו ולולי תוספת החדש הזה היה חג פסח לפעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים: והיידא אמר דא. והיכן אמר דבר זה דב"ד פוטרין מן המעשרות: גדיש שלא ליקט. מתני' הוא בריש פ"ה דפאה וה"פ מי שלקח והגדיש את העומרים למקום אחד בתוך השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט כל השבלים: כנוגעות בארץ

ריבב"ן

משנה ב בראשונה היו עוקרין. הכלאים ומשליכין לפני בהמתן משרבו עוברי עבירה שלא היו נמנעין מזרוע כלאים והיו שמחין שתי שמחות אחת שמנכשין שדותיהן ועוד שמשליכין לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכין בדרכים ולא לפני בהמות ועדיין היו שמחין שמחה אחת שמנכשין שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה והפקר ב"ד הפקר כדכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם

תקלין חדתין

הראשון הוא: ה"ג תמן תנינן. והיא גרים מ"ק ומהדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ב' דברים דקשיא להו מהכא להתם: ומפרקין המנעל כו'. כדיי תוה"מ מפיק לה בתוספתא דלפרק המנעל מע"ג הדפוס שאינו צריך אומן שרי משא"כ להחזיר דצריך אומן אסור: ולא כבר ציינו באדר. כדתנן במתני' דהכא ומציינין כו' ולמה צריך תו לציין במועד: שטפו. תרין: ושטפו. וצריך ציון אחר: אפלה. שנה מאוחרת. כלומר שאיחרו הזרעים לצמוח ולא היו ניכרים עוד בט"ו באדר: מנין לציון. שיהא רמיזה בקרא: קוראה לו פרוש. כלומר עושים ציונים על הטומאה לידע להפרים: וראה עצם אדם. האי קרא בנבואת יחזקאל כתי' ופשטי' דקרא אלעתיד שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים ליטול משם ולקברם בגיא המון גוג מ"מ רמז היא שלא בא הכתוב אלא להזהיר ולמד שיהא עושה ציון שיפרשו מן הטומאה: על העצמות. אע"פ שנתעכל הבשר מ"מ מטמא באהל אי אית בהו רובע הקב: על השדרה כו'. אע"פ שאין אלא עצם א': ע"ג אבן קבועה. על הקבר דהכי משמע לישנא דקרא ובנה שיהא מחובר כבנין לאפוקי אבן המתגלגל וכדמפרש ואזיל: במקום אחר. אשר תתגלגל לשם יאמרו ששם היא הטומאה ויטמאו טהרות שלא כדין: אלא למקום טהרה. מדלא כתיב ובנה עליו אלא אצלו משמע שהציון ע"ג מקום טהרה שאצל הקבר מציינין ובבבלי מ"ק (ה' ב') מפרש שלא להפסיד את הטהרות שאם היה הציון על הקבר ממש לא היה מרגיש עד שבא פתאום על הציון ויטמאו הטהרות לכך עושין הציון סמוך לטומאה ברחוק קצת דכשבא על הציון מרגיש ואינו הולך על הטומאה: אע"פ שאין מקיימין כן. שהרי צריך להרחיק הציון מן הטומאה ואם עשה הציון על הטומאה ודאי אין מקיימין כן אלא צריך לתקן מטעמא דפרישית והל"ל דכי מצא אבן א' מצויינת ודאי במקום טהרה עומדת מ"מ המאהיל עליה טמא: היו שנים. אבנים מצויינות וריוח ביניהן: המאהיל עליהן טהור. שאני אומר מפני הטומאה שביניהם ציינו על האבנים והם על מקום טהרה עומדים כדלעיל: אם היה חורש. המקום שבין האבנים חרוש דודאי אין חורשין מקום הטומאה ומיישינן שמא תחת כ"א מהאבנים יש טומאה ולכן ביניהם טהור וע"ג טמא: שמא נתעכל הבשר. עד פחות מכזית וטעמא כדמפרש לה ר' מני: למפרע. דהא כ"ז שלא נתעכל הבשר מטמא באהל ואי ליכא ציון והוא לא ידע ועבר עליו מפסיד טהרותיו: לשעה. עד שיתעכל: ואל יתקלקלו בו לעולם. דכשיעשו ציון יעברו לעולם שעדיין הטומאה שם וישרפו כמה כל קדשים שיעברו עליהן כשוגג או בלילה וכשאין מציינין אין שורפין עליו אלא מחדש שלא חסר עדיין: מתני' היו עוקרין. הכלאים ומשליכים לפני בעל השדות כדי שיתביישו: משרבו ע"ע. מפ' בגמרא: גמ' שהיו מנכשין שדותיהן. דכשנוטלין הכלאים מאליו היה מתנכש: שהיו נהנין מן הכלאים. שמשליכין לפני בהמתם: יחרם כל רכושו. הרי שעזרא ובית דינו היה בידם להפקיר כל רכוש עובר על דבריהם: מנין שהיא פטורה מן המעשרות. דהפקר גמור שהפקירו בעליו ילפינן לה מקרא שהיא פטורה ממעשרות ומיבעיא ליה אי הוי הפקר ב"ד כמו שהפקירו בעליו להפקיע אף מן המעשרות דאף שכבר למדנו לענין לזכות בה הוי הפקר ב"ד הפקר ויכול מי שירצה לזכות בה דלמא להפקיע ממעשרות לא היה הפקר דדעת ב"ד גופייהו אפשר לא הוי אלא להפקיע זכותא דידיה דהעובר אבל לא להפקיע זכותא דלוים דלאינהו מאי עבידתייהו או דלמא כיון דהפקר ב"ד הוי הפקר לכל הרוצה לזכות בה שוב לא קרינן ביה כי אין לו חלק ונחלה עמך: לא בשביעית. לפי שמאריכין עליהו איסור עבודת קרקע ולא ימצאו מאין להביא העומר ושתי הלחם: ולא במ"ש. כמסוק מפרש לה: וחדש א'. שנתוסף בעיבורו בשביעית וכי אינם פטורים הפירות ממעשרות באותו חדש ואם"ד הפקר ב"ד אינו פוטר ממעשרות למה יהא מעוכב אם עיברוהו בשביעית: ניחא בשביעית. דאין מעברין כדפרישית: מ"ש מאי. כלומר מ"ט ואידי דאייתי הך ברייתא מהדר לפרושי והדר פריך נמאי דאיירינן לאוכוחי מהך ברייתא דהפקר ב"ד פוטר אף ממעשר: שלא לרבות כו'. לפי שהישן כבר כלה בשביעית ולא נמצא בשמינית כ"א חדש: ירק מח"ל לארץ. שחשש שמא יביא עמהן גוש מעפר ארץ העמים שמטמא כמגע ומשא ויטמא טהרות של א"י: אבל משהתיר כו' ירק. וה"ה תבואה: היא שביעית כו'. דלעולם מותר לעבר שהרי יכולים להביא תבואה מחו"ל וימצא להביא העומר ושתי הלחם מהספיחים: תני אין כו' עד מעוברת ל"ג לה: שהיו השנים כתיקונן. שהיה התבואה ממהרת להתבשל בניסן כמ"ש בפ"ק דתענית יצא ניסן וירדו גשמים שיתן קללה שנאמר הלא קציר חטים וגו' והיה ראוי לאכול מן החדש לכך אין מעברין כמ"ש כדי שלא יצטרכו כמה שמאריכין להם איסור חדש משא"כ עכשיו שאין השנים כתיקונן ואין התבואה ממהרת להתבשל עד אחר ניסן: ה"ג היא מ"ש היא שאר שני שבוע. דלעולם מעברין דלא איכפת להם מה שמאריך איסור חדש דבלא"ה אינה ראויה עדיין לאכול: אין מן הדא כו'. אדלעיל מהדר לאקשויי אדר"י בר"י שהוכיח מהך דמעברין בשביעית דהפקר ב"ד פוטר ממעשר וקאמר אי מזו הברייתא ליכא הוכחה כלל: שמרהו שיבוא בחידושו. וי"ק קרא שמור את חדש ניסן של מנה שהוא וזמן אביב שיהא בחידושו של לבנה של ניסן ולפיכך היו מעברין כדי שיבא תמיד בחידושו ולא"כ מדאורייתא צריך לעבר אלא דבשביעית דומין העיבור אבל אם עיברוהו מעוברת כדינא דאורייתא הלכך ליכא למשמע מינה: והיידא אמר דא. אלא מהיכן מוכח דהפקר ב"ד פטור ממעשר: גדיש. של תבואה: שלא לוקט. הלקט של עניים: כל הנוגעות. השבלים

משנת אליהו

הלכה ב שהיו השנים כתיקונן. עי' רש"י תענית י"ד ב' ד"ה אמת וברש"י סנהדרין י"א ב' ד"ה זמנן שלגיע:

מסורת הש"ס

א) (מו"ק פ"א הל"ב) (תוספתא שם פ"ב) ועי' בבלי מו"ק יד ב, ב) נ"א האימות, ג) נ"ל אותו, ד) מו"ק כ א, ה) עיין תוס' מו"ק ו. ד"ה ואכלאים. (גליון הש"ס), ו) שם ו א, ז) ירוש' סוטה פ"ט הלכה א ומו"ק פ"א הלכה ב ופ"ה ממעשר שני הל"א, ח) מו"ק ה א, ט) תוספתא פ"א, י) ע"ש ו א, כ) תוספ' פ"א, ל) מו"ק ה ב, מ) (מו"ק ו ב), נ) [מו"ק ו:], ס) את, ע) גיטין לו ב [ירו' פאה פרק ה הל"א] יבמות פט ב, פ) סנהדרין יב א, צ) אכון, ק) ירושלמי שביעית פ"ו הל"ד ונדרים פ"ו הל"ח וסנהדרין פ"א הל"ב, ר) סנהדרין יב א, ש) שם יב ב, ת) פ"א הלה דלא, א) פיאה פ"ה מ"א.

◆

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"ו מיו"ט הל"א יב ופ"ג מסנהדרין הלכה ה:
י ב מיי' פרק ח מערכין הל"א:
יא ג מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יב ד מיי' פרק ג מכלאים הל"ו:
יג ה מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יד ו מיי' שם הל"א:
טו ז מיי' פרק ג מכלאים הלט"ו:
טז ח מיי' פרק כד מסנהדרין הל"ו טוש"ע חו"מ סי' ב סעיף א בהג"ה:
יז ט מיי' פרק ד מקידוש החודש הלכה טו:
יח י מיי' שם הל"א:
יט כ מיי' פרק ד ממתנות עניים הלכה ו:

◆

נוסחת הבבלי

(א) ושורפין עגלה ערופה ושורפין את הפרה: (ב) לא מפני ציונו באדר: (ג) ר' יעקב בריה דבת יעקב בשם ר' נחוני' דברת חורן ר' יוסי אמרי לה בשם ר' יעקב ברי' דרב אחא בשם דר' נחוניא דברת חורן ר"ח ור' עזיה ברי' דרב נחוניא דברת חורן ועמא כו': (ד) למקום טהרה (אבל טהורים) ציון: (ה) ר' אושעי בר שוניא: (ו) היו עוקרין ומשליכין כו': (ז) את כל השדה כולה: (ח) מן הכלאים התקינו שיהו משליכין כו': (ט) ר' נתן בר' יצחק ב"ה משמע ליה: (י) הוא ניחא בשביעית במוצאי שביעית כו':

◆

ציון ירושלים

מפרקין את המנעל מע"ג המים. עי' פי' המשנה להרמב"ם וכש"ק גרים מעל גבי האימום.

◆

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מתקנין את הדרכים תמן תנינן משקין בית השלחין וכו'. והיא גרים תו"ק ומהדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ב' דברים דקשיא להו מהכא להתם: [ב] מת שהיה נתון: [ג] ל"ג תני אין מעברין וכו': [ד] ה"ג היא מוצאי שביעית היא שאר שני שבוע וה"פ דלעולם מעברין דלא איכפת להם מה שמאריך איסור חדש דבלא"ה אינה ראויה עדיין לאכול:

◆

תורה אור השלם

1. וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה
2. וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג: יחזקאל לט טו
3. וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה: עזרא י ח
4. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה: דברים טז א